

Відповідно до вищевказаного можна дійти висновку, що ст. 201-1 КК України, яка передбачає відповідальність за контрабанду лісу, має багато спільних ознак з такими суміжними злочинами, як контрабанда (ст. 201 КК України) та контрабанда наркотичних засобів (ст. 305 КК України), найбільша відмінність між ними вбачається лише в предметі злочину.

1. Омельчук О. М. Окремі аспекти відмежування контрабанди від суміжних складів злочинів. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. Науковий часопис*. № 1-2 (9-10). Хмельницький 2004 р. С. 169 – 176.

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 12.05.2024).

3. Віннічук Ю. Що відомо про контрабанду лісу з України під виглядом дров. Бізнес Цензор. URL: https://biz.censor.net/resonance/3087455/scho_vdomo_pro_kontrabandu_lsu_z_ukrani_pd_viglyadom_drov (дата звернення 12.05.2024).

4. Тестов П. Все про вирубку лісу. URL: <https://texty.org.ua/d/deforestation-longread/> (дата звернення: 12.05.2024).

Захарко А. В.

Доцент кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА: ПОРІВНЯННЯ З УКРАЇНСЬКИМ ДОСВІДОМ

Міграція українців за кордон через повномасштабне російське військове вторгнення та подальша інтеграція України в напрямку Європейського правового простору зумовлюють актуальність вивчення законодавства й, зокрема, регламентацію поліцейських повноважень у Республіці Польща (далі – РП).

За даними Міністерства закордонних справ України, станом на 21 червня 2023 року за кордоном перебувають 8177638 українців. 22 % українців перебувають у Польщі. За даними Державної прикордонної служби України протягом періоду з 24 лютого 2022 року до 01 травня 2023 року кількість перетинів кордону України з Польщею становила 19,94 мільйонів випадків. За вказаний період статистична кількість українців, що перетнули польський кордон і не повернулися, наразі становить 1 851 202 осіб [1]. Зафіксована станом на 26 червня 2023 року кількість українських переселенців у Польщі становить 994775 осіб, кількість українців,

zareєстрованих у національних програмах захисту в РП становить 1618785 осіб [1]. Цим зумовлюється особливий інтерес до польської регламентації застосування поліцейських повноважень.

Повноваження польської поліції досліджував В.В. Копча (зокрема, навів загальні і спеціальні повноваження поліції, проаналізував процес її реформування в контексті прийняття до Європейського Союзу 1 травня 2004 року тощо) [2]. І. Іщенко, К. Бугайчук, О. Токарчук, К. Рудой, І. Царьова досліджували особливості превентивних заходів польських правоохоронців у контексті порівняння особливостей превентивної діяльності поліції у країнах Європейського Союзу [3].

Обсяг повноважень польської поліції здебільшого регламентується в положеннях глави 3 Закону про поліцію РП від 06 квітня 1990 року [4]. Польська законодавча регламентація не виділяє окремої групи превентивних поліцейських заходів, як, наприклад, у ст. 31 «Превентивні поліцейські заходи» Закону України (далі – ЗУ) «Про Національну поліцію» та примусових поліцейських заходів (ст. 42 «Поліцейські заходи примусу» ЗУ «Про Національну поліцію») [5]. Разом із цим, по іншому, ніж в Україні, у РП регламентується система та порядок застосування примусових поліцейських заходів, оскільки їх регламентації присвячено окремий Закон РП «Про засоби прямого примусу та вогнепальну зброю» від 24 травня 2013 року [6]. Порівнюючи систему засобів прямого примусу, що передбачена в Законі РП «Про засоби прямого примусу та вогнепальну зброю» (ст. 12 «Каталог заходів прямого примусу»), із українською, слід звернути увагу на заходи, аналогів яким в українському законодавстві серед поліцейських заходів немає. А саме: кайданки на ноги (пп.б п. 2 ч. 1 ст. 12 Закону РП «Про засоби прямого примусу та вогнепальну зброю»), гамівна сорочка або суцільний обмежувальний пояс (ст. 16 Закону РП «Про засоби прямого примусу та вогнепальну зброю»), захисний шолом для запобігання самоушкодженню голови (ст. 18 Закону РП «Про засоби прямого примусу та вогнепальну зброю»), електрошокери (ст. 25 Закону РП «Про засоби прямого примусу та вогнепальну зброю») [6]. Порівнюючи польський арсенал заходів поліцейського примусу з українським, також слід відзначити нещодавнє доповнення нашої системи заходів (1) підручними засобами, – ч. 5 ст. 42 ЗУ «Про Національну поліцію» і (2) засобами та пристроями, призначеними для виявлення, припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден, у тому числі для перехоплення сигналів дистанційного керування, пошкодження чи знищення таких суден та складових частин безпілотних авіаційних систем, – п. 14 ч. 4 ст. 42 ЗУ «Про Національну поліцію» [5]. Еквівалентних поліцейських заходів у законодавстві РП автором віднайдено не було. Тому можна вести мову про можливе взаємодоповнення системи поліцейських заходів і обоюдне перейняття досвіду як українською так і польською державою.

Аналізуючи виклад у Законі про поліцію РП поліцейських повноважень превентивного та пізнавального характеру, та порівнюючи його з українською регламентацією, слід звернути увагу на наступних повноваженнях польських поліцейських. До поліцейських повноважень згідно глави 3 Закону про поліцію Польщі належать:

- 1) легітимізація осіб з метою встановлення їхньої особи (п. 1 ч. 1 ст. 15 Закону РП);
- 2) затримання осіб у порядку та випадках, передбачених положеннями Кримінально-процесуального кодексу РП та інших актів (п. 2 ч. 1 ст. 15 Закону РП);
- 3) тримання під вартою осіб, позбавлених волі, які втекли із слідчого ізолятора, в'язниці, ізолятора під охороною чи пункту утримання іноземців (пп. а) п. 2а) ч. 1 ст. 15 Закону РП);
- 4) тримання під вартою осіб, позбавлених волі, які втекли під час конвоювання чи роботи (пп. б) п. 2а) ч.1 ст. 15 Закону РП);
- 5) тримання під вартою осіб, позбавлених волі, які залишили слідчий ізолятор чи в'язницю на підставі дозволу уповноваженим органом і не повернулися до нього у встановлений строк, скориставшись дозволом на тимчасове залишення слідчого ізолятора чи в'язниці або перервою у відбуванні покарання у вигляді позбавлення волі (пп. в) п. 2а) ч. 1 ст. 15 Закону РП);
- 6) затримання осіб, які створюють явну загрозу життю чи здоров'ю людей, а також майну (п. 3 ч. 1 ст. 15 Закону РП);
- 7) взяття відбитків пальців або мазка зі слизової оболонки щік у порядку та випадках, визначених положеннями Кримінально-процесуального кодексу та Закону «Про лікування осіб з психічними розладами, які становлять загрозу для життя, здоров'я або статевої свободи інших осіб» (пп. а) п. 3 а) ч. 1 ст. 15 Закону РП);
- 8) взяття відбитків пальців або мазка зі слизової оболонки щік із метою ідентифікувати осіб, особи яких невідомі, а також осіб, які намагаються приховати свою особу, якщо ідентифікація в інший спосіб неможлива (пп. б) п. 3а) ч.1 ст. 15 Закону РП);
- 9) взяття відбитків пальців або мазка зі слизової оболонки щік від осіб за їх згодою для ідентифікації осіб, зниклих без вісти, або людських останків невстановлених осіб (пп. в) п. 3а) ч.1 ст. 15 Закону РП);
- 10) взяття відбитків пальців або мазка зі слизової оболонки щік з метою встановлення або виявлення осіб, які вчинили злочини, – на умовах, визначених Законом про поліцію РП (пп. г) п. 3а) ч. 1 ст. 15 Закону РП);
- 11) взяття відбитків пальців або біологічного матеріалу з невпізнаних трупів людей (п. 3б) ч. 1 ст. 15 Закону РП);
- 12) проводити обшук людей і приміщень у порядку і випадках, передбачених положеннями Кримінально-процесуального кодексу та інших актів (п. 4 ч. 1 ст. 15 Закону РП);

13) спостерігати та фіксувати за допомогою технічних засобів зображень із кімнат, призначених для затриманих осіб або доставлених у витверезник, дитячих кімнат поліції, ізоляторів тимчасового тримання і тимчасових перехідних кімнат (п. 4а) ч. 1 ст. 15 Закону РП);

14) проводити особистий огляд, а також огляд вмісту багажу та перевірку багажу в портах і на станціях, на наземному, повітряному та водному транспорті коли є обґрунтована підозра, що було скоєно кримінальне правопорушення (пп. а) п. 5) ч. 1 ст. 15 Закону РП);

15) проводити особистий огляд, а також огляд вмісту багажу та перевірку багажу в портах і на станціях, на наземному, повітряному та водному транспорті для того, щоб знайти зброю або інші небезпечні предмети, які можуть бути використані для вчинення кримінального правопорушення (абз. 1 пп. б) п. 5) ч. 1 ст. 15 Закону РП);

16) проводити особистий огляд, а також огляд вмісту багажу та перевірку багажу в портах і на станціях, на наземному, повітряному та водному транспорті для того, щоб знайти предмети, володіння якими заборонено, або які можуть бути доказами у провадженні, що ведеться у зв'язку з виконанням завдань поліції (абз. 2 пп. б) п. 5) ч.1 ст. 15 Закону РП);

17) проводити особистий огляд, а також огляд вмісту багажу та перевірку багажу в портах і на станціях, на наземному, повітряному та водному транспорті для того, щоб знайти предмети, що підлягають конфіскації, якщо особа обґрунтовано вважає, що вона володіє зброєю або такими предметами, або обґрунтовано вважає, що вони були використані під час вчинення кримінального правопорушення (абз. 3 пп. б) п.5) ч. 1 ст. 15 Закону РП);

18) проводити особисту перевірку/огляд, а також огляд вмісту багажу та перевірку вантажів у портах і на станціях, на наземному, повітряному та водному транспорті (абз. 4 пп. б) п. 5) ч. 1 ст. 15, ст. 15д, ст. 15е Закону РП);

19) спостерігати та фіксувати за допомогою технічних засобів зображення подій у громадських місцях, а в разі проведення оперативно-розшукових заходів та адміністративно-процесуальних дій, передбачених Законом про поліцію – також звуковий супровід цих подій (п. 5а) ч.1 ст. 15 Закону РП);

20) спостерігати та фіксувати за допомогою технічних засобів зображення або звук під час проведення заходів у місцях, що не є громадськими місцями, під час проведення антитерористичних заходів та забезпечення діяльності структурних підрозділів поліції антитерористичною службою в умовах особливої небезпеки або таких, що потребують застосування спеціальних сил і засобів та спеціальної тактики дій, а також у поліцейських транспортних засобах (п. 5б) ч. 1 ст. 15 Закону РП);

21) звертатися за необхідною допомогою до державних установ, органів державної влади та органів місцевого самоврядування і підприємств, які провадять діяльність у сфері комунальних послуг; зазначені установи,

органи та підприємці зобов'язані в межах своєї діяльності надавати таку допомогу в межах чинного законодавства (п. 6) ч. 1 ст. 15 Закону РП);

22) звертатися за необхідною допомогою до інших підприємств та громадських організацій, а також за екстреною допомогою до будь-якої особи в межах чинного законодавства (п. 7) ч. 1 ст. 15 Закону РП);

23) здійснювати профілактичні перевірки/огляди з метою захисту від протиправних посягань на життя чи здоров'я осіб або майно чи захисту від несанкціонованих дій, що створюють загрозу життю чи здоров'ю або публічній безпеці та порядку, або: (а) запобігання терористичним актам – осіб у зв'язку з їхнім доступом до приміщень або територій, що охороняються поліцією, або у зв'язку із забезпеченням поліцією безпеки масових заходів чи зібрань, багажу або предметів, що перебувають у володінні таких осіб, а також засобів наземного, повітряного чи водного транспорту або транспортних засобів, якими вони пересуваються, у зв'язку з їхнім доступом до таких приміщень або територій; (б) відшукування та збирання предметів, використання яких через їх властивості може спричинити загрозу життю чи здоров'ю або безпеці здійснюваної діяльності осіб: – осіб, доставлених поліцейським за наказом або розпорядженням уповноваженого органу чи у зв'язку з виконанням заходів, визначених законом, або осіб у стані сп'яніння, доставлених поліцейським для витвердження до приміщення структурного підрозділу поліції або іншого місця, визначеного законом або вказаного уповноваженим органом, за наказом або розпорядженням якого здійснюється доставлення, у тому числі осіб, доставлених, поміщених в структурних підрозділах поліції до кімнат для затриманих осіб або доставлених для витвердження; – затримані, доставлені або поміщені до структурних підрозділів поліції в кімнати для затриманих або доставлені з метою витвердження, приймальники-розподільники, тимчасові приймальники, кімнати для тимчасового тримання або дитячі кімнати поліції; – особи, позбавлені волі, в тому числі ті, що перебувають в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах, виправних установах, притулках для неповнолітніх, дитячих будинках поліції або інших установах для неповнолітніх, а також засуджені або тимчасово заарештовані особи, передані на підставі міжнародних договорів, коли поліція за дорученням суду або прокурора здійснює щодо таких осіб заходи, що передбачають переміщення таких осіб у зв'язку з виконанням процесуальних дій або іншої діяльності, визначеної судом або прокурором (п. 9) ч.1 ст. 15, ст. 15 г Закону РП);

24) давати вказівки особам поводитися певним чином у передбачених Законом випадках для виконання службових дій, що здійснюються в межах і з метою виконання статутних завдань поліції, або в межах, необхідних для запобігання знищенню слідів під час охорони місця події або для усунення безпосередньої загрози безпеці осіб чи майна, коли це необхідно для ефективного виконання завдань поліції або для запобігання знищенню слідів

правопорушення (п. 10) ч.1 ст.15 Закону РП);

25) затримання особи, яка вчинила домашнє насильство (ст. 15а Закону РП);

26) винесення щодо особи, яка застосовує домашнє насильство, припису про негайно залишення спільно займаного житла та найближчої до нього місцевості або заборонного припису про недопущення до житла та найближчої до нього місцевості; вилучення вогнепальної зброї та документів на неї у осіб, які застосовують домашнє насильство (ст. 15аа Закону РП);

27) використання пристроїв, що перешкоджають телекомунікаціям у певній місцевості (ст.18с Закону РП);

28) замовлення оперативного контролю: отримання та фіксація змісту розмов, що ведуться за допомогою технічних засобів, у тому числі через телекомунікаційні мережі; отримання та запис зображень або звуку осіб з приміщень, транспортних засобів або місць, що не є громадськими місцями; отримання та фіксація змісту кореспонденції, в тому числі кореспонденції засобами електронного зв'язку; отримання та фіксація даних, що містяться на комп'ютерних носіях інформації, телекомунікаційному кінцевому обладнанні, системах інформаційно-комунікаційних технологій; доступ та перевірка вмісту відправлень (ст. 19 Закону РП);

29) негласне придбання, відчуження або вилучення предметів, які є об'єктом злочину, підлягають конфіскації, або виготовлення, зберігання, перевезення чи обіг яких заборонено, а також пов'язаних із одержанням або наданням неправомірної вигоди матеріального характеру, а також подання відповідних пропозицій (ст. 19а Закону РП);

30) таємне спостереження за виробництвом, переміщенням, зберіганням та обігом предметів правопорушення, якщо це не створить загрози життю або здоров'ю людини (ст.19б Закону РП).

Таким чином, порівнюючи польську регламентацію повноважень поліції з українською, є підстави підсумувати:

1) у Законі про поліцію РП більшу увагу приділено (1) викладу підстав затримання та тримання під вартою, (2) регламентації підстав і порядку відбирання трасологічних та біологічних слідів у особи, (3) відеоспостереженню службових приміщень, що не мають статусу приватного житла, (4) підставам та порядку особистого огляду, (5) підставам та порядку проведення негласних слідчих (розшукових) дій, (6) регламентації правил і способу реагування поліції на ознаки домашнього насильства, (7) використанню пристроїв для блокування роботи телекомунікаційних мереж у певній місцевості;

2) примусові поліцейські заходи, як вже зазначалося, в РП регламентуються в спеціальному Законі «Про засоби прямого примусу та вогнепальну зброю»;

3) корисним було б взаємне збагачення спеціальних Законів як України, так і Республіки Польща, досвідом щодо більш детального викладу

не лише примусових, а й превентивних, і пізнавальних поліцейських повноважень.

1. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainciv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html> (дата звернення: 03.04.2024).
2. Копча В. В. ПОЛІЦІЯ ПОЛЬСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ: нормативний та організаційний аспекти. *Право і безпека*. 2017. № 4 (67). С. 106-111. URL : <http://pb.univd.edu.ua/index.php/PB/article/view/24/13>.
3. Іщенко І., Бугайчук К., Токарчук О., Рудой К., Царьова І. Європейський досвід превентивної діяльності правоохоронних органів: адміністративний аспект та теоретико-правовий аспект. *CUESTIONES POLÍTICAS* Vol. 40 № 75 (2022): 263-273 URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000905421200018>.
4. Закон про поліцію (Ustawa o Policji): została ogłoszona 06.04.1990. Stan prawny aktualny na dzień: 03.08.2023. URL: <https://lexlege.pl/ustawa-o-policji/> (дата звернення: 03.04.2024).
5. Про Національну поліцію: закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. Дата оновлення: 02.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 03.04.2024).
6. Закон про засоби прямого примусу та вогнепальну зброю (Ustawa o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej): została ogłoszona 24.05.2013. Stan prawny aktualny na dzień: 06.08.2023. URL: <https://lexlege.pl/ustawa-o-srodkach-przymusu-bezposredniego-i-broni-palnej/> (дата звернення: 06.04.2024).
7. Регламент № 1186 Ради міністрів Польщі від 26 липня 2005 року щодо порядку здійснення окремих повноважень працівників поліції (Rozporządzenie RM z 26.07.2005 w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów). URL: <https://prawo.policja.pl/pr/akty-prawne/uprawnienia-policji/910,Rozporzadzenie-RM-z-26072005-w-sprawie-sposobu-postepowania-przy-wykonywaniu-nie.html> (дата звернення: 07.04.2024).